Ціна 10 центів.

СВОБОДА SVOBODA
недільне видання SUNDAY EDITION

Ч. 1 (3). Рік LXI. 4. Січня 1953. — January 4, 1953. No. 1 (3) Volume LXI.

ГОЙ, ДАЙ, БОЖЕ!

Знати, пізнати, котрий добрий пан,
Гой, дай, Боже!

В него ворота з самого злота,
В него подвір'є, як срібло біле.
Чи мгла, ги вода, ги білі вівці?
Не мгла, не вода, все білі вівці. —
— Чиї то вівці? — Нашого пана,
Нашого пана, пана Івана;
Ідуть за ними три вівгарики:
Один вівгарик — святий Николай,
Другий вівгарик — святий Юрій,
Третій вівгарик — сам святий Господь!
Гей, ідуть, ідуть, три трубці несуть:
У Николая да й роговая,
А у Юрія да й мідяная,
А у Господа з самого злота!
Як затрубив святий Николай,
Ой, всі ся гори да й забіліли,
А як затрубив да й святий Юрій,
Усі ся ліси зазеленіли,
А як затрубив сам святий Господь,
Пішли голоса попід небеса!

Гой, дай, Боже!
(Колядка з Буковини)

КАРПАТСЬКА СТЕЖА ПРОТИ РІЗДВА 1915 РОКУ

Який чарівний той наш український Святвечір! Як він настроює на спогади!..

Отож і ми, усусуси, яких залишилось уже так небагато, дамо в цей вечір волю думкам... Ми полинемо думками до засніжених верхів Карпат, до окутаних морозом нетрів Чорногори, до сріблених інеєм плаїв бойківського Бескиду. Словом туди, де довелося нам у грізний воєнний час пережити перше Різдво далеко від рідних осель. І я вам, друзі усусуси, пригадаю той вечір. Коли б ми з вами були тепер у нашій любій батьківщині, я сказав би докинути дрів до печі, бо коли згадаю ту люту карпатську зиму 1914/15 року, то мене ще й досі холодом проймає. А що тут немає ні печі, ні дрів, то поставлю американський огрівач на „85", хай гріє! Правда, тепло від цього огрівача не буде таке привітне, настроєве, як від нашої печі, повної запашної бучини. Але уявімо, що це наша піч! І погасімо також яскраве електричне світло, залишім тільки різдвяні свічки на столі!.. Хай їхнє ніжно-жовтаве світло і настрій тихої ночі введуть нас хоч на мить у настрій справжнього Свят-вечора.

... Було це в січні 1915 року. Темна ніч царювала ще над Бескидом, коли ми, дванадцятка юнаків, окутаних у білі опинала, брели снігами на стежу. Ми мали пробитися лісами, плаями через бойову лінію і в запіллі ворога перевірити стан та рух московських запасних частин між спаленими селами Вижлів та Жупання. Ми йшли гусаком і мовчки прямували під гору до лісу. Ми не думали про те, що можемо не вернутися, як не вернулося вже багато стеж перед нами. В наших думках було одне: зближається Свят-вечір, а ми далеко від наших батьків, далеко від наших рідних хат. Уже був білий день, як ми дійшли до п'ятого верху й опинилися на прегарній галявині серед лісу, недалеко від своєї мети. Провідник стежі вислав двох охотників на розвідку шляху, що його ми мали перевірити, а решта нас, зберігаючи всі правила обережности на ворожому терені, ждали й мимоволі милувалися небувалою красою зимової природи. Як у казці, дрімали вкриті пухнатим снігом ялиці, сріблилось ніжний іней на кущиках ялівцю. Тільки шерех снігу, що зсувався з гілля смерік порушував тишу лісового царства. Раптом ми почули тупіт кінських копитів та брязкіт зброї. Швидко заховалися з лісі, готові стріляти. Це їхав відділ козаків, як виявилося пізніше, — кубанців. Було їх 85, і їхали вони без ніяких познак бойової обережности. Ми їх, видима річ, не зачіпали, і не тому, що нас було дуже мало, а тому, що це не входило в наше завдання. Вони нараз заспівали пісню... Ми не вірили своїм вухам... Друзі! Це була українська пісня! Чи можете уявити собі наші почування, почування українських січових стрільців, коли ми з лав „ворога" почули українську пісню? Козаки проїхали, і звуки пісні тихли чимраз більше, але не вщухала буря в наших серцях, хоч ми не промовили один до одного й слова. Через пів години вернулися наші розвідники, і ми подалися назад у напрямі до наших окопів. Та сильні враження того святовечірнього дня ще не закінчилися. Коли ми доходили до наших землянок, то зустріли другу усусуську стежу, яка взяла в полон двох кубанських козаків, що відбилися від своєї частини. Сотник Вітовський дав наказ привести обох кубанців на святу вечерю, до якої ми незабаром засіли, бо вже перша зірка замерехтіла на небі. Обох полонених запросили до головного стола, в будинку місцевої школи, куди ми пішли святкувати. Отаман Шухевич засвітив свічки, а сотник Вітовський виголосив настроєву, але бадьору промову. І як він сказав: „Вітаємо братів українців з Кубані при спільному столі за стільки літ", обом козакам стали сльози в очах. Згодом забрав слово один з полонених, на прізвище Бондаренко, і почав нам розказувати про різдвяні звичаї на Східній Україні. А закінчив свою промову так: „Браття! Ні московський цар, ні австрійський цісар не дадуть нам України. Її ми собі мусимо вибороти самі!"

Це було 6 січня 1915 року.

—Андрій Кігічак

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!
СЛАВТЕ ЙОГО!

Різдво Христове. Ікона з Бусовиськ на Бойківщині, XVI ст.

З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО БАЖАЄМО ВСІМ НАШИМ СПІВРОБІТНИКАМ І ЧИТАЧАМ ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ.

Ю. Буряківець

РІЗДВЯНОЇ НОЧІ

Іскриться сніг, і зовсім ще не пізно
Прийти тобі на мій благальний клиг.
Мені в краях, далеких від вітгизни,
Вся зоряна, зійшла різдвяна ніг.
В снігах упала і обводить зором
Поля, і ласка світиться з огей...
А ти прийшла до мене в пізню пору,
Спинилася, мовгиш біля дверей.
Схопився я і пильно оглядаю,
Чи у кімнаті дійсно ти, ги ні.
То на ялиці свігегки згасають,
То тільки все ввижається мені.
А рік тому їх вдома засвітила,
В світлицю друзів скликала, гостей.
Із рук впустила склянку і розбила,
Протяжний розпаг вирвався з грудей.
Казали друзі п'яні: „Це на щастя"...
Не вірила, спитала: „Де ж воно?"
Врогисті зорі розцвітають рясно,
П'янять уяву, як п'янке вино...

1944 р.

С. Гординський

„РУСОВИЧІ" З КОЛЯДОК І „РУСИЧІ" ІЗ „СЛОВА О ПОЛКУ ІГОРЕВІ"

Досліди, що їх досі пороблено над зв'язками нашої народньої поезії, особливо її найдавніших зразків, що зберегли найбільш традиційних форм, — колядок, щедрівок та, зокрема, весільних пісень, — допомогли роз'яснити не одно темне місце в нашій знаменитій поетичній пам'ятці 12-го в. — „Слові о полку Ігореві". Але в нас іще немає ґрунтовної праці, що розглядала б спеціяльно ці проблеми, хоч їх незвичайно цікаво заторкали такі дослідники, як Максимович, Потебня чи Колесса. З погляду поетичних зворотів, передусім епітетів, різних слів та їх граматичних відмін відкрити тут буде можна ще не одне. А втім, тут не йдеться тільки про відкривання і вияснювання так званих темних місць поеми чи недостатнього зрозуміння якихось слів, — тут так важливе саме відтворення клімату, в якому творилася і наша народня поезія і „Слово". Наприклад, у народній пісні (а ми беремо до уваги тільки найстарші її види) співається про сокола, який звив собі „с и л ь н е гніздо", в „Слові" його автор звертається до князів Інгвара і Всеволода, пригадуючи їм, що вони „не х у д а гнізда шестокрильці", тобто, не простого, кволого гнізда. Отже, в часи „Слова" існувало якесь поетичне уявлення, зв'язане з сильним гніздом, і автор поеми творить свій образ, так сказати б, у протиставленні до цього поетичного уявлення.

Або візьмім до уваги приклад інший. У своєму „золотому слові" до бояр князь Святослав говорить, між іншим: „А чи диво ся, братіє, стару п о м о л о д и т и?" Форми „помолодити (ся)" не знає мова церковно-слов'янська, єдиний приклад цієї форми знаходимо в „Задонщині", але ж вона наслідує „Слово". Щоб вияснити це „помолодити (ся)", деякі з російських дослідників (Обнорскій) висунули цілу теорію заміни „ятя" звуком „и". Тимчасом вистане поглянути в колядки, де знаходимо:

„Коровиці сі (ся) вам потелили,
Коники сі вам помолодили
Овечки сі вам покотили" —

(Гнатюк, Етн. зб. XXXV, 151)

(Продовження на 2 ст.)

(Продовження з 1-ої ст.)

Щоб відразу стало ясним, що ця форма не має нічого спільного з церковно-слов'янською мовою, бо вона староукраїнська. Навіть оте „ся" в обох припадках так само висунене наперед і однаково відмежоване від дієслова вставками. Знову маємо приклад однозгідности поетичних засобів у поезії народній і в „Слові". І, до речі,, цей приклад з народньої поезії піддає в сумнів правильність передавати „ся помолодити" із „Слова" як „помолодшати", бо справжнє значення виходить: „мати нащадків".

Наявність таких безсумнівних українізмів дозволяє ставити в сумнів і різні місця поеми, щодо яких досі ніяких сумнівів не було. Нам уже деінде доводилося згадувати одне з місць „Плачу Ярославни", там, де вона питає сонця, чому воно її милому в безводній пустелі „тугою тули затче". Досі кожен розумів це місце так, що туга заткала тули (сагайдаки) наче, скажім, корок пляшку. Але в українській мові „заткати" має два значення: заткати-затикати, і „за-ткати" (від „ткати"). Коли ми в народній поезії маємо звороти „злотом-сріблом ткати", то виринає питання, чи оте „затче" не значить: за-ткати тули тугою, тобто, заснувати серпанком туги? Образ цей з погляду поетичного і з погляду народньої поезії здається нам куди правильніший. Церковно-слов'янська мова знову цієї форми не має, хоч знає такі звороти як „одежда тчеться", тобто, і з цього погляду великої суперечности немає.

Усе вищесказане трохи відбігло від теми, що ми її собі назначили в заголовку, але такий ширший вступ потрібний для кращого зрозуміння матеріялу, яким оперуємо. „Русичі", згадані в „Слові", викликали досі немало всіляких здогадів, звичайно з боку дослідників неукраїнських. Деякі з них раді були тут бачити навіть непотрібний новотвір автора поеми, а для проф. А. Мазона, в його виступі проти автентичности поеми, ця назва правила, власне, за один з доказів цього. На цьому сумніві, щодо цієї назви, відбилося найбільше те, що російська мова не має іменникової національної назви, а новотвір „россиянин", яким редактори першого видання „Слова" 1800 р. переклали слово „русич", непереконливий навіть для найгарячіших прихильників погляду, що „Слово" — твір російської поезії. Щождо кіл українських, то для них назва „русич" — природна відміна „русина", згаданого в літописах, до того ж маємо немало назв місцевостей із закінченням на „- ич", усі, безсумнівно, старого походження. Проте, назва „русич" ніде поза „Словом" невідома, і ми не знаємо, чи цією назвою, справді, загально користувалися в давнину чи, може, вона тільки поетична. Це останнє міг би підтверджувати факт, що, власне, в нашій старій поезії нераз згадуються подібні „русовичі".

Якщо не помиляємось, спорідненість цих обох назв не була ще предметом окремого досліду. Принагідно згадав назву „русовичі" Р. Якобсон у своєму виданні „Слова" (1948 р.), що й викликало глузування з боку Мазона, мовляв, одна така згадка в народній поезії не може бути ніяким доказом. Але навіть дослідники, що мають справу з матеріялом на місці, необізнані з цією назвою в народній поезії. Отак, наприклад, київський професор Л. Булаховський, пишучи у виданому в Москві в 1950 р. збірнику статтей про „Слово" як пам'ятку „древнерусского языка", при згадці про русовичів пише, що назву цю „зустрічаємо трохи чи не в одній тільки західньо-українській пісні із збірки П. Чубинського". Тобто йому зовсім невідомо, що назва „русовичі" згадується в старій народній поезії зовсім не раз тільки, і була відома ще перед Чубинським.

Тимчасом, „русовичі" згадані куди частіше в народній образовій поезії того типу, що, немає сумнівів, повстав на тлі поезії княжої доби. Ось так у колядці „Погоня лицаря за ордою" (всі назви колядок подаємо за „Українською усною словесністю" Ф. Колесси) „русович" згаданий двічі:

(Закінчення на 4-ій ст.)

О. Генрі

РІЗДВЯНІ ПОДАРУНКИ

(Новеля)

Доляр і вісімдесят сім центів. Це все. А з того шістдесят — самими центами. Ці центи вона відкладала по одному чи по два, залежно від того, скільки крамар, що на розі, скидав з рахунку за харчі. Делла перерахувала ще раз: один доляр і вісімдесят сім центів. А завтра ж Різдво!

Звичайно, нічого більше не лишалося, як кинутися на ліжко й поплакати. Делла так негайно й учинила. Цим вона підтвердила теорію, що життя — це суміш сліз, зідхань та сміху, з більшою, ніж треба, перевагою не чого як сліз таки.

Поки господиня перейде від першого складника згаданої суміші до другого, огляньмо її хату! Затишне кубелечко, що коштує вісім долярів на тиждень. Виглядає не так уже й бідно, але не дозволяє забувати й про „Армію спасіння".

Внизу, у вестибюлі, була скринька на листи, куди навряд чи й листівка влізла б, а під нею ґудзик до дзвоника, що ніколи не піддавався потискові людського пальця. На скриньці картка з іменем: „Пан Джеймс Діллінґем Юнґ".

Ота середня частина — „Діллінґем", почала красуватися на картці того доброго часу, коли власник імени заробляв аж тридцять долярів на тиждень. Тепер же, коли цей прибуток упав до двадцятьох долярів, це слово якось вицвіло, зблідло, так ніби соромливо намагалося бути схожим на звичайну самотню літеру „Д". Проте ще й досі пан Джеймс Діллінґем Юнґ, прийшовши додому, чув радісний вигук: „Джіме!" і потрапляв у теплі обійми пані Юнґ, що вже відома нам як Делла. Усе це разом було дуже добре.

Делла доплакала і взялася обробляти своє личко пудрою. Вона стояла край вікна, слідкуючи сумним поглядом за сірою кицькою, що саме перелазила через сірий паркан на сіре подвір'я. Завтра Різдво, а в неї тільки доляр і вісімдесят сім центів на подарунок Джімові! Місяцями ощаджувала вона свої центи — і отакий тільки здобуток! Так, двадцять долярів на тиждень — гроші невеликі. Та й витрати були більші, ніж вона сподівалася. Отак сумно склалося! Доляр вісімдесят сім на подарунок Джімові! Її Джімові! Скільки щасливих годин вона мріяла, обдумуючи, що купити. Хотілось придбати щось гарне, надзвичайне і вартісне. Хоч трошки варте такої людини, як Джім.

Між вікнами було дзеркало. Ви, мабуть, знаєте, яке дзеркало можна знайти в кімнатах, що коштують вісім долярів на тиждень. Дуже тонка й дуже рухлива особа спостерігаючи свій відбиток у ньому як серію поздовжніх смужок, майже завжди може скласти досить вірне уявлення про свій зовнішній вигляд. Струнка Делла володіла цим мистецтвом навдивовижу добре.

Рвучко крутнувшися від вікна, вона стала перед дзеркалом. Очі її сяяли, хоч обличча і зблідло. Вправними руками висмикнула вона шпильки з зачіски і розпустила свою косу на всю її пишноту.

Подружжя Юнґи мали дві речі, що ними вони пишалися. Однією з цих речей був Джімів золотий годинник, що колись належав його батькові, а перед тим — дідові. Друга ж річ була Деллина коса. Якби сама Савська цариця мешкала по другий бік подвір'я, Делла не посоромилася б сушити свою косу у вікні проти сонця, щоб її величність змогла побачити, чого варті всі її самоцвіти. А коли б цар Соломон з усіма своїми скарбами наймався двірником до їхнього будинку, то Джім завжди б витягав годинника, проходячи сходами, щоб цар дивився та смикав себе за бороду від заздрости.

Отож чудова коса захвилювалась навколо Делли, мов каскади бурштинових вод. Вона сягала нижче колін, вкриваючи її всю, мов сорочка. Поглянувши кілька разів у дзеркало, Делла хапком, нервово заплела косу знову. Завагалась на мить — і сльоза, а за нею й друга нечутно крапнули на потертий червоний килим.

Накинула на себе старий темний жакетик, поправила востаннє брилик і, зашумівши спідницею, випурхнула з хати. Очі не переставали сяяти, як вона жваво збігала сходами на вулицю.

Дійшовши до напису „Мадам Софронія, волосяні вироби всіх ґатунків", Делла спинилася, а тоді швидко пішла сходами нагору. Постоявши, щоб перевести віддих, рішуче постукала. Мадам відчинила. Велика, бліда й холодна, і їй зовсім не личило ім'я „Софронія".

— Чи не купили б ви часом моєї коси? — спитала Делла.

— Я купую всяке волосся, — сказала мадам. — Скинь но брилика, я погляну, що там у тебе за коса . . .

Завирували бурштинові хвилі.

— Двадцять долярів, — сказала мадам, досвідченою рукою пестячи м'який шовк.

— Ой давайте, давайте швиденько! — скрикнула Делла.

Як же швидко проминули наступні дві години! На крилах щастя літала Делла з крамниці до крамниці, шукаючи подарунок своєму Джімові.

І наостанку таки знайшла. Цю річ, напевно, зроблено спеціяльно для Джіма. Нічого такого не було в інших крамницях, а вона ж усюди перебувала. Це був ланцюжок з плятини; проста, навіть сувора на вигляд річ, і вона мов би казала: „Моя вартість у матеріялі, а не з вибагливому вигляді". Всі дійсно добрі речі бувають такі. Цей ланцюжок був вартий годинника. Вона з першого ж погляду знала: ланцюжок мусить належати Джімові. Вони, ланцюжок би то й Джім, навіть мали в собі щось однакове: обоє були втіленням спокою й вартости.

Взяли з неї двадцять одного доляра, і вона похопилась додому з рештою свого капіталу — вісімдесят сімома центами. З таким ланцюжком Джім завжди і в якім завгодно товаристві зможе дивитися, котра година. Бо, правду кажучи, хоч і гарний був годинник, але Джім здебільшого дивився на нього крадькома, пам'ятаючи про простенький ремінець, що на ньому він висів.

Коли Делла прийшла додому, якийсь жаль та вагання почали приглушувати святкове сп'яніння. Вона витягла приладдя кучерявити волосся, запалила газ і взялася поправляти шкоду, що її заподіяли великодушність та любов. А це складна робота, мої друзі, велетенська робота!

За сорок хвилин її голову вже вкривали дрібненькі, густо покладені кучерики, надаючи їй вигляду чемного школярика. Вона придивилась у дзеркало уважно, критично.

— Якщо Джім не вб'є мене перше ніж глянути на мене вдруге, — подумала гірко, — то скаже, що я тепер скидаюся на хористку з Коні-Айленду. Але, що ж я могла зробити, як у мене було тільки доляр вісімдесят сім центів?! .

О сьомій годині кава вже парувала, а сковорідка стояла на плиті, готова до смаження.

Джім ніколи не спізнювався. Делла стиснула ланцюжок у кулаці і сіла край столу, поглядаючи на двері. Почувши знизу ходу, вона зблідла. А мавши звичку проказувати потиху молитви при всякій нагоді, зараз зашепотіла: „Боже, зроби так, щоб я йому сподобалася!"

Двері прочинилися, і Джім увійшов, зачинивши їх за собою. Він був дуже худий і серйозний, бідолаха. Мав лише двадцять два роки, а вже був одружений. Йому б треба купити нове пальто й рукавиці . . .

Джім спинився біля дверей, як мисливський пес, що занюхав перепілку. Його очі прикипіли до Делли, і вона ніяк не могла зрозуміти їхнього виразу. Це її злякало. Це не був гнів, не було здивування, не докір — жодне з тих почуттів, що вона їх від нього сподівалася. Він не зводив з неї погляду, незрозумілого для неї погляду.

Нарешті Делла спромоглася встати і підійти до нього.

— Джіме, любий! — промовила вона. — Не дивись так на мене! Я обтяла свою косу і продала її, бо я не могла зустріти Різдва без подарунку для тебе. Вона знову виросте, — не гнівайся! У мене волосся дуже швидко росте, ти ж знаєш. Промов щось, привітай мене з Різдвом — і ми знову будемо щасливі! Але зате який я подарунок тобі купила!..

— Ти обтяла волосся? — спитав Джім непевно, так ніби він ще й досі не збагнув, що сталося.

— Відрізала і продала, — сказала Делла. — Хіба ж я тобі такою не подобаюся? Це ж таки я, хоч і без коси...

Джім розглянувся по кімнаті.

— То коси немає? — запитав він знову, з якимсь безглуздим виразом на обличчі.

— Як бачиш, — сказала Делла. — Я обтяла і продала. Нема... А сьогодні Різдво. Але це я для тебе зробила. Можна було виміряти довжину моєї коси, — промовила вона з раптовою ніжністю, — але ніхто не зможе виміряти моєї любови... Давати тобі їсти, Джіме?

Джім швидко прокинувся із свого трансу. Обійняв Деллу і...

Але будьмо делікатні і перенесімо наші погляди на якусь іншу річ у другім кінці хати. Вісім долярів на тиждень чи мільйон на рік — яка різниця! Східні мудреці приносили дарунки у Вифлеєм, але такого там не було! Далі я скажу більше...

Джім вийняв з кишені пальта пакунок і поклав на стіл.

— Делло, — сказав він, — не думай, що зачіска чи якийсь там шампунь могли б зменшити мою любов. Ось заглянь у цей пакунок і тоді зрозумієш, чого я був отетерів...

Аж пальці Деллі заболіли, — так хапливо шарпала вона стрічечки, розпаковуючи пакунок. Розпакувала — і захоплений, радісний вигук пролунав у кімнаті. А потім той вигук, як це буває завжди у жінок, перейшов у півгістеричний плач, що його так тяжко втишити голові родини.

В пакунку були гребінці. Гребінці, що про них вона раніш так мріяла, бачивши їх у крамниці на Бродвеї. Чудові, справжні черепахові гребінці! З поцяцькованими спинками і зовсім такого кольору, як її — гай! гай! — утрачена вже коса. Вона завжди пам'ятала, що вони дорогі, дуже дорогі і тому лише мріяла про них, ніколи не сподіваючись їх мати. Тепер вона їх мала... та коси, що її ті гребінці мали прикрасити, вже не було...

Вона притулила подарунок до грудей і нарешті спромоглася глянути вгору вогкими очима. І посміхнутися:

— Ой, Джіме, у мене ж волосся так швидко росте...

А сказавши це, Делла зірвалася, мов налякана кицька, і скрикнула:

— Але яка я погана!..

Джім же ще не бачив свого чудового подарунка! Простягла до нього свою долоню. Здавалося, тьмяний дорогий метал заіскрився відблисками її радости.

— Дивись, яка краса! Я все місто оббігала, поки знайшла! Тепер ти зможеш сто разів на день дивитися, котра година! Де твій годинник? Сама його причеплю до ланцюжка...

Замість відповіді, Джім сів на софу, заклав руки за голову і посміхнувся.

— Делло, — сказав він. — Заховаймо наші різдвяні дарунки! Вони дуже гарні, щоб ними користуватися зараз. Я продав годинника, щоб купити тобі гребінці... А тепер, може б, ти дала мені повечеряти?

Як ви знаєте, мудреці, давні мудреці принесли дари для немовлятка в яслах. З того й пішов звичай дарувати на Різдво. Бувши мудрецями, вони, напевно, домовилися в крамниці, щоб їм перемінили дарунки, якщо зайде потреба. А я ось тут правлю вам теревені про двох немудрих дітей, що не пошкодували одне для одного своїх найбільших скарбів. Але хай теперішні мудреці знають: з усіх тих, що дарують, ці двоє немудрих були наймудріші. Всі, хто дає й приймає дарунки так, як вони, — наймудріші. Завжди і скрізь.

Переклав з англ. **Ю. Балко**

Поклоніння волхвів. Ікона з Бусовиськ на Бойківщині, XVI ст.

КОЛЯДКА

Чи дома, дома, господароньку?
Гой, дай, Боже!
Ой кажуть слуги, що нема дома,
На оборонці воли парує,
Парує воли в готири вози,
На один бере сами звоногки,
На другий бере сами книжегки,
На третій бере сами свігогки,
А на гетвертий і сам сідає.
Ой, як заїхав на златі мости,
Золоті мости гей задзвеніли,
Сірі волоньки гей забреніли.
Надибають го два, три ангели:
„Куда ж ти їдеш, господареньку?"
„Ой, їду, їду під святу гору
Під святу гору, до монастирю".
Ой, як із'їхав під святу церков,
Сами ся двери поотворяли,
Сами ся вікна поодтикали,
Сами звоногки гей зазвонили,
Сами ся книги поотверали,
Сами ся свігі позажегали,
А всі святії на службу стали,
Службу служили, Бога просили,
За здоровленько господаренька.
Ой, за сим словом будь же нам здоров,
Господареньку з господиненькою,
Дай же ти, Боже, а в дім здоровлє,
А в дім здоровлє на гелядоньку,
На вбору щастє на худобоньку!

(Галицька колядка)

ЖЕРТВА ЛИХОЛІТТЯ

(Закінчення з попереднього числа)

Специяльні мотиви беруть гору в нашого поета над національними, коли він торкається історії України. Коли Шевченко проклинає Хмельницького, то не за те, що, мовляв, козацька старшина сіла на шию посполитих, а за переяславську угоду, в наслідок якої Україна втратила свою державність і опинилася в московській неволі. А читайте довгу апострофу Грабовського „До Богдана Хмельницького" — і вичитаєте такі суто-народницькі осуди великого українського гетьмана:

„Людського руху хвилі бурні
На поверх винесли тебе.
І ти пішов, чи мимоволі
Повинен був до виру йти,
Все зайнялось, ти став на чолі,
Щоб стяг козацький піднести".

Поет тієї думки, що Хмельницький дбав лише за козаків, що для нього „посполиті...

Нехай конають кров'ю влиті,
Нехай панують козаки..."

Мовляв:

„Ревіли геть червоні хвилі,
Ти радий був би їх спинить...
Тяжкий переплут старовини
Ти враз порвати намагав,
Але над шиєю країни
Цупкіше ретязь затягав..."

Отже не Москва, а козацький батько затягав ретязь на шиї свого люду. Але вкінці поет таки змилосердився над Хмелем і кінчає свою апострофу такими словами:

„Не дорікать тобі спомином,
Богдане-батьку, замір збіг:
Ти був лихого часу сином
І вище станути не зміг.
Не ти доводив спільним рухом —
Тебе він зносив на собі,
Хоч часто бути чулим ухом
І не доводилось тобі.
Але і те: якої долі —
Чи знав ти — будуще нашле?
Не нам скубти тебе у школі...
Ми певно свідчимо буле" (79-81 ст.).

В іншому вірші — „Справжні герої" Грабовський заявляє, що він не співатиме хвали прославленим героям української історії:

„Не вам мій спів, уквітчані герої
Кривавих справ, не вам мій голос, ні!
З-під барв рожевих вигадки пустої
На чорнім тлі ви бачитесь мені.
Хай досі сниться іншому піїті
Шалений брязкіт кинутих шабель...
Не кращ було б запособлять освіті,
Підняти люд хоч на один щабель?
Моя хвала трудівникам незнаним,
Що двигли мисль по селах, хуторах..."

(106 ст.).

Старий мотив народників — покинути мрії про поворот колишнього, а засукати рукави та стати до праці над покращенням долі селянина, над його освітою й добробутом. Треба, мовляв, меч перекути на рало. До цієї, навіяної сумним станом українства, національною байдужністю земляків зневіри в українські державні ідеали, примішувалося й несвідоме побоювання показатися перед російськими демократами-революціонерами „назадниками", що мріють про якісь химери, а не прилучаються до спільної боротьби за повалення існуючого соціяльного ладу й збудування на його руїнах царства трудящого люду, очевидно, в російській шаті. Я сам добре пам'ятаю, як накидалися на нас російські революціонери з-поміж москалів і наших таки „общеросів" за українство: мовляв, це ніж у спину революції, це зрада загальної, народної справи, справи свободи й розкріпачення люду і т. д. Саме на цю вудку визволення трудового народу в Росії, в тім і українського, спільними зусиллями всіх поступових елементів, без жадних національних різниць, в одній могутній централізованій революційній партії, бо тільки така партія потрапить звести переможну боротьбу з російським царатом, — і ловилися наші земляки, навіть щиро-прихильні до свого народу, як от і Павло Грабовський. Тоді окремої української революційної партії не було й революційно-настроєний народолюбець-українець легко попадав у російську революційну організацію, що діяла в його місцевості. Не бачачи власної революційної організації, наші земляки — всі ті Желябови, Кибальчичі, Грабовські та інші, ішли в чужу і марно гинули для України й українського народу, якому щиро хотіли допомогти визволитися.

(Закінчення на 4-ій ст.)

Євген Онацький

НЕПОРОЗУМІННЯ

(Нарис італійського кореспондента)

„Ля Ґазета дель Емілія" з 15 листопада 1941 р. оповідає в дописі з України італійського літуна-журналіста Леона Конката цікавий епізод майже трагічного непорозуміння.

Старшина Л., що кермував малим імпровізованим летовищем коло берегів Дніпра, не знав ані слова по-російському чи по-українському. Сказавши привести йому одного з полонених, він показав йому рукою взяти лопату і йти за ним.

Полонений, худий, блідий, виснажений, але з досить інтелігентним обличчям, мовчки послухався, — він теж не знав ані слова по-італійському.

Зайшовши за лінію літаків, старшина показав на землю і на лопату: треба, мовляв, викопати яму.

Ногою відміряв півтора метра чи трохи більше.

Полонений почав копати, але було видно, що робить це дуже неохоче і, часто спиняючись, підносив на старшину очі побитого собаки — благальні й залякані.

Нарешті він яму викопав і став коло неї. Але старшина зробив від неї два ступні і показав знову ногою:

— Копай другу!

Полонений рішуче відмовився. Стояв, наче вкопаний, коло своєї ями, дивився мовчки на небо, високо вгору, і не рухався. Був блідий, але спокійний.

Не було можливости з ним порозумітися.

Старшина покликав перекладача. Довго його шукали, знайшли нарешті.

А полонений все стояв коло своєї ями.

Сказав перекладачеві:

— Мені досить і однієї ями. Не буду копати для інших. Якщо мають мене розстріляти, хай зараз стріляють, — яма готова.

Старшина ніяк не міг зрозуміти того, що йому перекладали.

— Чому він не хоче копати більше ям?

Нарешті зрозумів. Спочатку розсердився:

— Чи він мене за свого комісара має?! У нас полонених не розстрілюють. А розстрілювані ям собі не копають!..

Але потім зрозумівши ситуацію, почав довго й щиро сміятися.

— Скажіть йому, що мені треба зайві бідони з нафтою поховати на деякий час у землю, щоб часом яка бомба не розбила... Але хай то вже буде пізніше. Ходім звідси!

І махнув рукою на полоненого, щоб ішов за ним.

— Дайте йому чарку горілки, — сказав він, завівши його до бараку, — та спитайте його, чим він був до війни.

Полонений віджив. Щоки йому порожевіли і стан випростався. Виявилося, що йому тільки 30 років, хоч виглядав він перед тим на п'ятдесят. Відомо бо, що під совєтським режимом людина швидше зближається до смерти. А до війни він був скрипалем. Знайшли скрипку, всунули йому в руки. І він заграв. Грав чудово. Перше заграв „Аве, Марія" Шуберта, а потім українську народню пісню.

Пісня була така гарна, що старшина попросив записати йому на пам'ять.

Полонений за десять хвилин накреслив п'ять нотних ліній і записав усю пісню. Це була дуже сумна пісня, що в ній чується і вітер, і дощ, і скарга невимовна, — пісня, що її, мабуть, добре співати тихим хором у сутінки, коли день кінчається, а ніч зближається і людина не знає, чи не доведеться їй, часом, переступити поріг смерти.

(Закінчення з 3 ст.)

— „Де наші фенії, де Парнель? — виправдувався Желябов перед Драгомановим у відповідь на його закиди, що занедбує українські народні інтереси з лавах російської „Народної Волі", — замість самому стати українським Парнелем та організувати своїх феніїв. До певної міри можна зрозуміти їх становище, знаючи слабкість тодішнього українського руху на Наддніпрянщині. Зрозуміти, але, не виправдувати, бож хтось мусить перший узятися за організацію своєї національної революції, всупереч усяким перепонам. І велика заслуга засновників Революційної української партії (РУП) з тім, що відважившися заснувати свою окрему національну партію, вони врятували для української справи тисячі української молоді, не давши їй загинути в російському морі.

Коли повстала РУП, то в її лави переходили й українські революціонери з російських партій. Безперечно, така щира людина, як Грабовський, якби дожив до визволення з заслання й повернувся на Україну, напевно, пішов би не за московськими шовіністами в революційній одежі, а за Франком і Грінченком. На жаль, він не дожив до тієї хвилини, про яку так мріяв у Сибірі.

Треба ще сказати, що його життя на засланні не давало йому змоги вдосконалювати мову, стиль і взагалі форму своїх творів. Тим то в його творах досить часто трапляються незвичні слова й вислови, неправильні наголоси. У формі його поезій, відбиваються впливи, крім української народньої поезії й Шевченка, ще російської „гражданської" поезії. Проте, не вважаючи на все це, твори нашого бездольного поета в значній своїй частині зберігають і досі свою вартістю.

В. Дорошенко

НОВА УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА В БРАЗІЛІЇ

Нещодавно збудовано нову українську греко-католицьку церкву в місті Порто-Юніон у Бразілії. Проєкт будови зробив архітект Володимир Січинський. Церкву св. Василія Великого в Порто-Юніон проєктовано в стилі наших гуцульських церков, хрещатого пляну, з однією великою банею посередині, восьмигранної форми, і з чотирма маківками над чотирма раменами хреста. Хоч під час будування дещо змінено (загальні розміри, пропорції й деталі), проте виконання проєкту досить вірне. Це тим більше заслуговує уваги, що до місця будови було вислано лише загальний проєкт і автор проєкту не мав можливости доглядати за виконанням його.

Бразілійський часопис „Праця" подає зворушливу історію будови цієї церкви, відзначаючи організаційну працю о. пароха Петра Бальцара і велику жертовність парафіян, що бажали мати в себе справді стильову, українську церкву, яка вже своїм виглядом притягає до себе вірних. Справа ця не була легка, бо заможних наших людей у Бразілії не багато. Жертви були готівкою, будівельними матеріялами і працею рук. Між іншим і залізні надбанні хрести — теж жертва місцевих ковалів Д. Соколовського, В. Сави і Я. Любачевського. Контрактором будови був Є. Швеґлер. Брали участь у будові також українські майстрі Іван Войціховський та Ілля Дозорець.

Слід підкреслити, що форми конструкції будови не були легкі для виконання. Тому праця українських колоністів у Порто-Юніон не тільки заслуговує подяки, а ще може бути й добрим прикладом для інших наших громад в Америці. Специяльно в ЗДА при будовах нових українських церков, шкіл та ін. дбають лише про площу для вигідного сидіння, нехтуючи всі інші важливі прикмети будови. А тимчасом церква чи інша будова громадського призначення служить не тільки для задоволення матеріяльних потреб, а мусить передусім відповідати вимогам духовости, а це значить — мати естетичний вигляд, красу й гармонію форм.

Українська церква в Порто-Юніоні.

„РУСИЧІ" З КОЛЯДОК...

(Закінчення з 2-ої ст.)

„В славнім Києві панну сватають,
Панну сватають й аж до Галича,
И аж до Галича за Русовича,
За Русовича, ґречного пана,
Ґречного пана, пана Василя".

В щедрівці „Дівчина-перевізничка" згадано „сім сот молодців, самих вибранців, самих вибранців, й а Русовичів", а потому окремо „кращого молодця, та й Русовича". В щедрівці „Дівчина стереже винограду, зганяє райські пташки", згадана дівчина, що „заручена аж до Галича, аж до Галича за Русовича". Проте, ці згадки — ще не все. З бігом часу, як назва „Русович" ставала незрозуміла, її заміняли іншою. Отак маємо варіянти інших пісень із пасажами вроді „аж до Галича за поповича", де не важко ствердити первовзір. Сам Булаховський до єдиного ним наведеного зразка подає варіянт „сімсот молодців да все запорожці". Отже, „русовичі" — назва зовсім не випадкова, а притаманна найстаршим зразкам обрядової поезії, де побіч Галича згадується ще Київ, Білгород та Ильвів (Львів). Та найважливіше, що всі ті колядки і щедрівки скомпоновані так, що немає трудности відмежувати старі дохристиянські елементи від пізніших християнських. Ці останні роблять враження просто вставок у старі тексти.

Як уже мова про русовичів, варто скласти коротку клясифікацію наших джерел, де вони згадуються. Це зведення виглядало б так:

1. Русь: згадана в літописах і народній поезії (досить рідко). У „Слові" немає.
2. Руська земля: в літописах, народній поезії і „Слові".
3. Русин: в літописах; нар. поезія знає цю назву тільки в нових своїх зразках, майже виключно в XIX ст.
4. Русич: тільки в „Слові".
5. Русович: тільки в старій обрядовій поезії.

При зіставленні трьох останніх назв звертає увагу їх дуже близька взаємоспорідненість, вони — наче три галузі одного дерева. Важко припустити, що „русич" — це якийсь новотвір автора „Слова"; це, найпевніше, назва з дружинного словника, звідки й узяв її автор поеми. На це вказувало б і те, що в „Слові" назва ця приходить завжди тільки в множинній формі, наче в протиставленні до однинної форми „русин". „Русичі" — якраз добре передають поняття того збору, що ним була дружина, а втім, у поемі князь так і називає її „русичами". Логічність цієї назви ніяких сумнівів не викликає, як теж і її давність. Щоправда, в нас намагався підважити її І. Борщак (єдиний у нас, крім, може, ще Іл. Свєнціцького, „недовірок" з автентичність „Слова" з XII ст.), мовляв, вона виводиться від пізнішого „князя Руса" — але дискутувати за цю справу значило б дискутувати про те, коли постав самий твір; раз загально прийнятої дати не підважено ні одним поважним аргументом, то й годі дискутувати з гіпотезою про пізніше походження „русичів".

Щождо „русовичів", так ми схильні розглядати їх як похідну, а, можливо, й рівнобіжну з „русичами" форму. Дуже можливо, що тут відбився той самий процес, що його спостерігаємо в назовництві місцевостей. Назви із закінченням на „-ич" і „-ичі", — старіші, а на „-овичі" — новіші. На цій основі й форма „русовичі" ближче підходить до форм новіших прізвищ (Попович, Маркович тощо), хоч це можна відзначити тільки як тенденцію, а не правило, бо й про одного з учасників Ігоре-

Юл. Мовчан

ЧИ ТРЕБА ТІКАТИ ВІД РЕАЛІЗМУ?

(Думки „споживача" мистецьких творів)

Насамперед — два приклади.

Недавно ми завітали до „мистецької лябораторії" одного з відомих наших мистців п. Б-ка, який тепер перебуває в м. Елізабеті (Нью-Джерсі). Пан Б. хоч і має дуже несприятливі умовини для творчої праці, але й далі вперто, з усією посвятою віддається своєму улюбленому мистецтву. Цей мистець вважає себе імпресіоністом. Чи його твори справді імпресіоністичні, не беремося стверджувати, але в нього, наприклад, корова зображена не якимсь „реалістичним" — рудим, білим чи сірим кольором, а зеленим або синім. Теж саме можна сказати й про його зображення неба, лісу, поля тощо.

Інший приклад. Кілька місяців тому в Нью-Йорку була влаштована третя виставка праць відомого російського маляра Іллі Болотовського. Творчість цього мистця належить до т. зв. „абстрактного мистецтва". Щоб мати приблизне уявлення про характер його творчости, досить зазначити, що, напр., „Таймс сквер" на його полотні подано у вигляді звичайної поламаної зигзагуватої лінії. „Ця навмисна поламаність лінії, — каже п. Болотовський, даючи пояснення до своєї „картини", — робить картину цікавою і навіть загадковою. Завдяки численним квадратам та зигзагам, зникає всяка можливість асоціювати це полотно з літературщиною. Залишається ритм і фарба. Це архітектура, але тільки в фарбах".

Згадаймо також, що й на цьогорічній українській мистецькій виставці, влаштованій у Нью-йоркському літературно - мистецькому клюбі були „картини" виконані в стилі того ж самого „абстрактного мистецтва".

В тому, що окремі мистці, малюють свої твори в стилі „абстрактного мистецтва", звичайно, нічого дивного немає. Але викликає здивування те, що серед наших мистців спостерігається якесь загальне, „масове" захоплення „абстрактним мистецтвом" і втеча від реалізму.

Що ж кажуть про це самі мистці?

Вищезгаданий п. Б. каже: „Через те, що й тепер, і в майбутньому ніхто не зможе перевершити ні Рембрандта, ні Леонардо да Вінчі, ні Рєпіна та інших клясиків реалістичного мистецтва, то сучасним мистцям не залишається нічого іншого як тільки шукати якихось нових шляхів у мистецтві, бути „модерністами". На заввагу, що люди в переважній більшості просто не розуміють такого „модерного" мистецтва, п. Б. спокійно відповідає, що це „найменша біда". Це, мовляв, так і повинно бути, бо в минулому також було не мало випадків, коли сучасники не розуміли своїх мистців, але їх зрозуміли наступні покоління після 200-300 років.

Ще красномовнішу відповідь на це питання дає І. Болотовський: „Мистці кожного покоління і кожної епохи шукають нового вирішення мистецьких завдань... В абстрактному мистецтві є та гармонія, та єдність, яких не вистачає в житті. На абстрактних полотнах я можу творити, як я хочу. На полотні ми, мистці, за допомогою квадратів організуємо той порядок, якого нема в житті. Ми досягаємо спокою, якого реалізм нам дати не може".

На ту ж заввагу, що більшість глядачів не розуміє таких модерних „вибриків", Болотовський відповідає дуже просто: вони, мовляв, „лінуються" розуміти таке мистецтво...

Так говорять і думають про свою творчість заступники „модерного мистецтва".

Звичайно, мистецтво, творчість — поняття дуже широкі. Мистець, справді, може творити, що йому подобається. В цьому розумінні ми, немистці, не можемо й не сміємо накидати нашим мистцям жодної нашої волі й диктату. Але як „споживачі" мистецьких „виробів", ми маємо право висловлювати свої завваги щодо тих чи тих творів і їхніх творців. І тому ми не можемо, наприклад, погодитися, з таким твердженням, що як, мовляв, Рембрандта „ніхто не перевершить у змальовуванні портретів", то й нашим мистцям і мистцям наступних поколінь „краще не йти слідком за Рембрандтом, Рафаелем та іншими клясиками образотворчого мистецтва, а натомість краще шукати „модерних" виявів творчости. Не погоджуємося передусім з принципових міркувань, бо знаємо, що як і в кожній людській діяльності, так і в мистецтві нема й не може бути якихось „неперевершних" речей. Все йде, все минає і... удосконалюється, і тому хоч ми всі й схиляємо голови перед генієм Рафаеля, Рембрандта та інших, але можуть бути (і є!) такі мистці, що й їх перевершать. Наші шановні читачі, напевно, пригадують той голосний „мистецький скандал", що кілька років тому трапився в Голляндії. Один сучасний мистець заробив мільйони на продажі випадково знайдених картин Яна Ван дер Меера. Алеж яке було у всіх здивування, коли виявилося, що автором картин був звичайний сучасний маляр... Фальш виявлено цілком випадково, бо картини були так гарно виконані, що вони, як багато твердило, перевершували навіть самого старого автора. Фальшівникові загрожувала велика грошова кара і, здається, десять років тюрми, але справа не в цьому, а в тому, що, як ми вище сказали, на цьому світі нема нічого „неперевершного".

Крім того, виникає ще й інше питання: чи повинні наші сучасники відкидати якийсь напрямок мистецтва тільки на тій підставі, що він уже був у минулому, та ще й такий, що його, на думку декотрих, не можна перевершити?

Щоб відповісти на це питання, наведемо один приклад з літератури.

Понад пів століття тому появився в нас Михайло Коцюбинський — письменник-імпресіоніст. Це був мистець, який підніс нашу літературу (белетристику) на небувалу до того часу височінь. Відтоді минуло вже чимало часу, але мистецькі засоби Коцюбинського й досі можуть бути для багатьох письменників зразком (так, зрештою, як і Мопасана, О. Генрі, Чехова та ін.). Коли б наші письменники дотримувалися того погляду, що, мовляв, Коцюбинський уже писав у стилі імпресіонізму і через те не варто більше писати цим методом, то в нас, напевно, не було б ні Івченка, ні Хвильового, ні Гр. Косинки, ні Ю. Яновського, ні багатьох інших талановитих письменників-імпресіоністів. Ці письменники не тільки пильно вчилися в Коцюбинського, і писали його методом, але від цього їхня творчість не стала „застарілою" й „ретроградною", а, навпаки — вона від того тільки виграла. Напр., Юрій Яновський у своїх спогадах пише, що ще замолоду, коли він тільки починав „вілізати в літературу", він не тільки пильно вивчав усі мистецькі засоби Коцюбинського, а й переписував цілі оповідання автора „Фата моргана". Але наші оборонці „модерного мистецтва" в малярстві, як ми вже згадували, вважають для себе трохи чи не „пониженням" малювати в стилі Рафаеля, Рембрандта та інших. Тільки ж так кажучи й роблячи, вони не усвідомлюють того, що, поперше, ні Рафаеля, ні Леонардо да Вінчі вони ніколи не повторять, навіть якби вони свідомо того хотіли, бо в житті ніщо не повторюється. А подруге, — вони не розуміють або не хочуть зрозуміти того, що крім форми, існує ще й з м і с т, тематика мистецьких творів. Іншими словами — якщо наші великі попередники за допомогою свого клясичного реалістичного мистецтва відбили свою епоху, то чому наші сучасники за допомогою того ж самого реалістичнго метода не можуть відбивати „дух" нашої епохи? Цей же „дух" мимоволі дав би своєрідність у мистецьких творах сучасних мистців.

Наші мистці, як це слушно завважує й сам І. Болотовський, повинні б пам'ятати, що „нове" в мистецтві не завжди означає „стрибок уперед". Інколи воно може бути також „стрибком назад", у минуле. У зв'язку з цим, знову хочемо навести один характеристичний приклад з літератури. Як відомо, в українській літературі був також футуризм, що його очолював Михайло Семенко. М. Семенко, захопившись гаслами батька футуризму італійського письменника Марінетті, розпочав був шалену „революційну" війну проти всіх і всяких літературно-мистецьких течій минулого, пропагуючи тільки футуризм, як мистецтво майбутнього. Дійшло було, як відомо, навіть до того, що Семенко, щоб заперечити „застарілого Шевченка", видав свою чималеньку книгу під назвою „Кобзар". В цьому семенківському „Кобзарі" ми могли, напр., прочитати такі „вірші":

Неділя
Понеділок
Вівторок
Середа
Четвер
П'ятниця
Субота...

Подібними „поетичними" перлами був начинений увесь той, з дозволу сказати, „Кобзар". Чим це все закінчилося — відомо. Не минуло ще й чверть століття, а вже про той семенківський „Кобзар", здається, ніхто й не пам'ятає, а про „застарілий" Шевченків „Кобзар" люди не тільки не забули, але будуть пам'ятати й читати доти, доки існуватиме українська нація.

Висновки з цих фактів випливають самі собою.

вого походу відомо з літопису, що він називався Просович. Отже, зваживши ввесь первісний і стародавній характер пісень, у яких згадано „русовичів", немає причини сумніватися в давності і цієї назви та її безпосереднього спорідненння з „русичами". „Русовичі" згадані виключно в зв'язку з Галичем, княжі традиції якого в нашому народі ніколи не забувалися, а це й допомогло зберегти цю назву, хоч справжнє її значення з бігом часу могло піти в забуття.

З усього сказаного випливає на кінці таке враження: „русичі" — це була реальна назва, в обігу в дружинному середовищі; „русовичі" — назва суто поетична, відгомін попередньої. Вона збереглася в нас, як і багато елементів княжої доби, що перейшли в побут селянський, де вони, з більшими чи меншими змінами, перетривали до наших часів.

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗІЙ О. ОЛЕСЯ

***

Ви підписали пакт Келлоґа,
Замість меча взяли перо:
Вершать хай правда і добро,
А не кривава перемога...

Зробіть початок зараз, нині,
Щоб вам всі віри пойняли
І гілку миру прийняли...
Почніть сьогодні з... України.

За правду й волю ми змагались,
Ви, певно, знаєте, віки.
Вмирали діти і жінки,
Поля в нас трупами вкривались.

Хай дужчі нас четвертували,
Та нас єднає спільний дух,
Ми й досі йдем на зустріч мук
За наше право й ідеали.

Про мир ви кажете, — так в ката
Ви вирвіть меч з його руки,
Але тепер, не ждіть віки,
Бо буде та рука відтята.

І кров поллється вже без міри
І ляже вся вина на вас,
І всяк вам скаже: „Лицеміри,
Ви ж мали засоби і час"...

По детонації закону
Пожежа всюди спалахне,
І суд рабів вас не мине,
І кара божого прокльону.

І/ІХ 28 р.

Іван Ґаденко

РІЗДВЯНА КОВБАСА

(Гумореска)

А прийдуть до тебе
Три празники в гості, —
Радуйся!..
(З колядки)

Ми спинимось сьогодні на ковбасі. А чому й ні? Для українця це багатий і приємний комплекс. „Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка" — казали в нас тоді, коли ще не сварилися на політичному ґрунті. А наш один байкар так просто геніяльно написав:

Спитали Клима раз, яка найкраща птиця,
Ворона, горобець, чичітка чи синиця...
Голодний Клим озвавсь з-баса:
— Найкраща птиця — ковбаса!

Та це ще тільки жарт. Якже глянути серйозно на українську доморобну ковбасу, — то тут вам ціла торба святкової поезії.

Коли свиня опороситься, то вибирають найвеселішого кабанчика, щоб хвостик був у нього бубличком (оце найголовніше!). І вже тоді й діти, і жінка, навіть сусіди, свати й побратими, — усі вже твердо знатимуть, що то росте окраса майбутніх свят.

А вгодовують того кабанчика не вітамінами, як тут, в Америці, а справжнім ячним борошном. І вже не бігає він по подвір'ю, і діти вже на ньому не катаються. Його запровторюють у саж, щоб набирав сала. І панькаються уже з ним, як з болячкою, догоджають. А час від часу вимірюють на спині сало...

Нарешті господар кричить до жінки: — Став гріти воду!.. А до дітей: — Несіть соломи!..

От з цього й починається свято. Вогонь палахкотить, щетина на свині шкварчить, і от уже приємний дух пішов від смаленого кабана. Той дух пойняв усе подвір'я, подався по чужих дворах, по вулиці, і вже й сусіди промовисто поводять носом та радісно всміхаються. Обридли, мабуть, і сусідам незмінне пісне квасизо, картопля та цибуля!

А потім господар накриває кабана соломою та ряднами, та кожухами. А діти сідають зверху, щоб сало відставало.

А далі... Далі вже не скрізь однаково. Де солять, де маринують, де вудять. У нас, наприклад, начиняють насамперед ковбаси... Тонку, товсту та кендюх... На цих, на трьох, китах та ще на салі стоїть селянський гастрономічний світ. Це альфа й омега!.. А решта — кури, пиріжки, сметана, — це бабські витребеньки (я про кутю та про узвар не згадую навмисне, бо це вже належить до духового світу).

Та тільки й ковбаса буває різна. Є краківська, московська, є берлінська, є ліверна, вестфальська, шинкова, кернаци, салямі, гусяча, італійська з червоним перцем...

Не буду сперечатись, чия краща. Що борщ, що ковбаса, найкращі ті, що мати готувала й малому нам давала. Саме так: що мати нам давала.

Це золоті слова. Їх слід завчити напам'ять. Тоді ми залишимося друзями навіть у тому разі, як хтось із нас захоче хвалити якусь інакшу ковбасу.

А все таки, не втерплю і скажу, що як на мене, то вже найкраща, найсмачніша, найдуховитіша, найделікатніша, найапетитніша, найрум'яніша, найздоровіша, найкорисніша і найпоживніша, — це наша доморобна ковбаса.

Хто сам з Полтави — каже, що вона полтавська, хто з Києва — що київська, хто з Кобеляк — що кобеляцька. А я кажу, що просто доморобна українська. Ще за царату вона не тільки годувала й тішила всю Україну, а й у Москві та Петербурзі була уславлена, на жаль, під назвою „малоросійської".

Розказують, що один наш землячок, урядовець у Петербурзі, одержав ковбасу з самісінької Умані. Він був дотепний чоловік і наскликав гостей, причому не забув запросити й своє начальство. І що ж ви думаєте? На Різдво одержав нагороду! Ордена. Та ще й якого?! Володимира з мечем і бантом!..

Скільки я себе пам'ятаю, стільки пам'ятаю й нашу ковбасу.

Ой ковбаса!.. Коли кільце підсмажеш, — шкварчить, підскакує, аж проситься, щоб швидше їли! Ну, й добряча ж ковбаса! Під неї добре п'ється і горілка, і вино, і спотикач, і запіканка. А робиться як просто! Навіть і діти в нас колись допомагали начиняти рівненькими шматочками свинини та зубчиками часнику. Ну й ковбаса!..

Я тільки уявляю, що б то було, якби якась ковбасня на Першій авеню або десь на Чотирнадцятій вулиці найбільшого міста в світі та наробила к Різдву такої ковбаси! Та ще з американською реклямою. Ще ви тільки підходите, а скрізь уже на перехрестях стоять гарненькі хлопчики в вишиваних сорочках і роздають рекляму. За два, за три квартали до ковбаси — народу тиск. Тут позбігались полтавці, кияни, харків'яни, тавричани, катеринославці, чернігівці, херсонці, запорожці, кубанці, подоляки, волиняки, і галичани, і закарпатці, і буковинці... Тут же й москаль, і грузин, і білорус, і кримський татарин, і дінський козак, і терський, і кабардинець, і балкарець, і осетин, і лезгін, і дагестанець, і азербайджанець...

Всі хідники виповнені вщерть. Американці не второпають, у чому річ. Ну, люди кажуть, що ковбаса. Яка?.. Наші кажуть, що українська, а росіяни, що „малоросійська". Зчинилася дискусія. — Ах ти свинячий хвіст!.. — А ти — кавунячий!..

Поки ви слухаєте промов та реплік, ви одночасно підсуваєтесь уже й до самої ковбасні. На дверях напис: „Малоросійської немає і не буде. Сама лиш українська!"

Ну, звісно, ми на цій підставі москалів відсунули назад, заходимо собі, впускаємо грузинів і білорусинів, і ввесь Кавказ та Крим. Нарешті, вам запакували десять фунтів, ви розплатилися... А щелепи аж грають, а в животі аж плаче, а слина як не капає!..

Ви відійшли під стіну. Виймаєте з торбини гарнесеньке, рум'янесеньке, підсмажене кілечко. Вона ж, вона!.. Ой, матінко! Ще й часничком пахтить!.. Не втерпіли і з хруском відкусили добрий шмат. Вже почали жувати... Коли — що це?.. Ой, лишенько! Та вона ж мелена!!!

Вискакуєте ви на вулицю і кричите до натовпу:

— Хлопці! Вона не з різаного м'яса, а мелена!

— Як мелена?! Казали ж — наша!!!

— Та мелена ж! Ось покуштуйте!

Хлопців немов корова язиком злизала. Побігли по крамницях добувати кишок та м'яса, та часнику, та соли, та чорного гіркого перцю. Щоб батьківщину згадати. Щоб не пропали свята. Щоб так усе було, як за дитинства. Щоб ковбаса була нестеменно така, як мати готувала!

І спорожніла вулиця. Порозбігались... Он задній я... Он, трохи далі, — ви... По кишку та по м'ясо, та по часник...

— Приходьте на Різдво! — кричу.

А ви відповідаєте, махаючи брилем:

— Прийду-у-у!

Люди дуже часто лаються, бо не можуть арґументами доводити свою правду.

Дж. К. Честертон

Я менше дбаю про те, щоб Бог був поруч мене, але гаряче молюся за те, щоб я був поруч Бога.

Авраам Лінколн

Англійська королева Єлисавета II оглядає свій власний портрет, що на ньому вона зображена в королівському одінні. Цей портрет намалював Дуґлас Чондар і дав його на виставку, що її влаштувало Королівське товариство портретистів у Лондоні. Заходами п. Елеонори Рузвелт цей портрет буде привезений на виставку в ЗДА.

АМЕРИКАНСЬКІ АРХЕОЛОГИ РОЗКОПАЛИ СТАРОДАВНІЙ АТЕНСЬКИЙ МАЙДАН

До ЗДА прибув польовий директор археологічних розкопів у столиці Греції Атенах д-р Гомер Томпсон і поділився з кореспондентами газет відомостями про дотеперішні успіхи в цій роботі. Над розкопами працює американська наукова експедиція, що її організувала Американська школа клясичних студій.

Експедиції пощастило відкрити атенський майдан (по-грецькому „аґора"), на якому збиралися атенці для політичного, господарського, наукового та громадського життя. На цьому майдані здійснювалася атенська демократія вже в шостому віці до народження Христа. Пізніше, після занепаду Греції, на цьому майдані не було жадного життя, і вода, що стікала з поблизьких гір, замулила його. У десятому віці там побудували житлові доми. Американська експедиція мусіла їх розібрати, щоб можна було робити розкопи. Після закінчення цих розкопів (а це буде наступного року) ця вся земля стане власністю грецького уряду, що думає насадити там парк. Вже в січні 1953 р. американські громадяни грецького роду з міста Толедо (в стейті Огайо) перешлють до Атен перший живець дерева, що його посадять в тій частині майдану, де колись стояв пам'ятник славного атенського промовця Демостена. Цей пам'ятник стояв у тіні великого клена.

Цей давній атенський майдан займав шість акрів землі. На ньому під час розкопів знайдено три будівлі, що походять із шостого або п'ятого віків. В одному будинкові була громадська криниця, а в іншому містилися крамниці. Що було в третьому домі, науковці не з'ясували. З цього вчені роблять висновки, що давній грецький ринок ділився на дві частини: в одній були крам-

ниці, а друга правила за місце всіляких зборів та народних святкувань. Викопали там також т. зв. Атталову колонаду, що її вибудував Аттал II, король Перґаму в Малій Азії, на відзнаку того, що він учився в Атенах у грецьких філософів. Цей будинок був 380 стіп завдовшки, 65 стіп завширшки і мав два поверхи. Американці його відбудують та зроблять із нього музей, в якому зберігатимуться всі пам'ятки з цих розкопів.

За найцікавішу знахідку з останнього року д-р Томпсон вважає трицалевий медальйон із зображенням засновника стоїцької філософської школи Зенона, що прийшов до Атен із острова Кипру (народився 313 р. до Христа). Проф. Томпсон заявив, що автор цього поличчя зовсім не старався приховати „жалюгідного вигляду та дражливої вдачі" цього славного філософа.

Знайдено також 1,200 тих черепків, т. зв. „остраконів", що ними атенці голосували, виганяючи з своєї держави можливих претендентів на диктаторську владу. Назва цих черепків походить від слова „острака", що його учасники голосування видряпували на них і що означало „вигнання з суспільства". Така остракізація відбувалася кожного року. Після десятьох років вигнання засуджений мав право повернутися до Атен, і йому повертали сконфісковану власність.

Лу

НОВІ ВИДАННЯ

Ювілейний Альманах „Свободи" 1893 р. - 1953 р.

Зредаґували Л. Мишуга і А. Драган. Видання Українського Народного Союзу. Джерсі-Сіті, 1952, стор. 248. Обкладинка С. Гординського.

— Що? Альманах? Це, певно, календар, в якому немає нічого цікавого!

— „Календаріюм" міститься на шістьох сторінках, а решта сторінок приносять дуже цікавий матеріял про „Свободу" з приводу її шістдесятріччя.

— Що ж там може бути таке дуже цікаве?

— На третій сторінці привітальна телеграма президента Трумана, який поздоровляє „Свободу" та всіх її працівників.

— Це звичайна чемність, що не має...

— Так, але треба знати, що десять років тому така „чемність" була неможлива, бо тоді ворожі українцям чинники паплюжили „Свободу" і навіть видали були книжку, яка ставила собі ціллю знищити цю вільну трибуну українського слова. Про це докладно оповідає ред. А. Драган у своїй праці під заголовком „Свобода в минулому й сучасному", і її повинні прочитати й ті наші читачі, що й досі стоять під впливом тих комуністичних та русофільських виданнь про „Свободу", які бажали знищити цей часопис тоді, коли була приязнь із Советами.

— Щось і я про це чув, і то таки від наших людей. Але 240 сторінок з приводу ювілею часопису — це таки забагато.

— Так воно було б, алеж „Альманах" приносить багато іншого матеріялу. Друга ревеляційна для нас стаття — це праця о. П. Понятишина під заголовком „Українська справа в Америці під час першої світової війни". Автор її стояв на чолі тодішнього українського життя і розповідає те, що сам бачив і що сам робив.

— Та все ж таки гадаю, що цей альманах таки монотонний, коли стільки сторінок присвятив одній проблемі.

— Коли будеш його читати, то зміниш свою думку в цій справі. В цій великій книзі знайдеш статті про інші наші часописи, про львівське „Діло" та його зв'язок із „Свободою", про нашу пресу на еміґрації в Европі, під совєтською окупацією, про пресу українського підпілля, про чужомовну пресу в Америці, а також про деякі часописи на нашій провінції („Стрийська Думка") та про таборову газету, що виходила в таборі інтернованих українських вояків у Ланцуті на початку 20-их років. Л. Лепкий згадує „Пресову квартиру УСС", і ця його стаття читається, як цікаве оповідання, яке може легко сприйняти найширший український читач.

— Гадаю, що треба було б оживити цей, хоч би й найцікавіший журналістичний матеріял, мистецькою прозою, щоб дати щось більше читачеві, крім журналістики про журналістику.

— Редактори не забули й цього. Альманах дав місце для оповідань Л. Коваленко, І. Смолія, О. Тарнавського, М. Понеділка та спогадів Ю. Сірого.

— Це значить, що цей альманах не нудний. Я не люблю нудних книжок.

— В „Ювілейному альманаху „Свободи" взяли участь аж 37 авторів! І кожний із них писав по-свойому і на свою тему. Вже цей факт дає запоруку, що книжка приносить цікавий матеріял. Чи треба називати всіх авторів? Ось вони: Л. Мишуга, Д. Галичин, О. Кисілевська, В. Лотоцький, Т. Ясінчук, І. Німчук, Ст. Баран, Р. Купчинський, І. Кедрин...

— Досить! Ти нарахував коло десятка прізвищ. Бачу, що цей альманах — це поважний вклад в історію української преси.

— Слушно! Редактори попереплітали ті статті жартами та дотепами й приказками, які взяли з давніх річників „Свободи", щоб цю книжку зробити, чого ти так боїшся, ненудною. Вартість та цікавість книжки збільшують ще й численні ілюстрації, всіх їх у альманаху аж 76. Та коли б хтось хотів шукати в цій книзі „дірки", то він міг би сказати, що треба було подбати ще про одну синтетичну статтю про українську пресу взагалі, щоб на її тлі ще виразніше визначилася роля „Свободи".

— Про це пише д-р Степан Баран у своїй статті „Свобода" й „Діло" та їх роля".

— От бачиш! Випадало б закінчити словами д-ра Л. Мишуги:

„Можна завважити різні хиби в „Свободі", але не можна не добачити й її ідейности, її безперервної, вірної служби своєму народові в дусі першого її редактора з-перед 60 років о. Григорія Грушки, який прибувши перший раз до Вашінґтону, „благав Бога, щоб дожити тільки до одного — побачити вільний Київ і вмивати гарячими від радости слізьми сходи його Капітолю".

Л. Луців

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

УЖГОРОДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

М. Климпотюк надрукував у ч. 276 „Радянської України" чималу замітку про Ужгородський університет. Цей університет функціонує вже сім років і, як пише автор замітки, „виріс на значний вищий навчальний і науковий центр не тільки Закарпатської области, а й усієї нашої республіки". Далі дописувач каже про те, що цьому університетові допомагають усі високі школи „нашої країни", а особливо Московський державний університет ім. М. Ломоносова. Ця допомога виявляється не тільки в постачанні обладнання для лябораторій, а й літератури (себто засобів русифікації, додамо ми). В університеті вчиться понад 2000 молоді (це разом із заочним відділом, що, як нам відомо, реально майже ніякого значення не має). У дописі згадано деякі місцеві імена. Так, син каменяра з с. Горян Ужгородського округи М. Повч вчиться на 5 курсі історичного факультету. Дочка простого робітника Великоб-Бичківського лісохімзаводу С. Сердук, Рахівської округи, вчиться на фізико-хемічному факультеті університету.

Чимало випускників університету працюють уже на керівних постах в галузі народної освіти: „тов." Туряниця — інспектором Свалявського окрВНО, „тов." Ілляш — інспектором Берегівського окрВНО, „тов." Маркуш—директором Середнянської середньої школи. Близько 29 кращих випускників університету вчаться в аспірантурі Академії наук УРСР, Київського університету та інших вишів країни.

За час свого існування Ужгородський університет провів уже три випуски молодих спеціялістів для різних галузей народного господарства і культурного будівництва, давши до 400 спеціялістів, які здебільшого працюють на Закарпатті. Цього року відбувся і перший випуск студентів-заочників.

Колектив університету активно розробляє різні наукові проблеми Закарпаття, пов'язуючи науку з практикою. Так, катедри органічної і неорганічної хемії працюють над поліпшенням фізичних і біохемічних властивостей ґрунтів области.

Отже, на папері все начебто добре!

ВІСІМДЕСЯТРІЧЧЯ ПРОФ. А. ЯКОВЛЕВА

21 грудня 1952 р. УВАН відзначила вісімдесятрічний ювілей заслуженого українського наукового й політичного діяча проф. А. Яковлева. Наукова частина святкування відбулася в Ньюйоркському літературно-мистецькому клюбі.

Про життя й політичну діяльність ювілята розповів проф. М. Ветухів, про наукову діяльність — проф. О. Окиншевич. Проф. Окиншевич охарактеризував наукові праці ювілята як дуже цінний вклад у вивчення історії українського права. (На ці теми проф. А. Яковлів написав такі праці, як „Українсько-московський договір 1654 року", „Права, по которим судится малороссійскій народ"). Інтимніший вечір відбувся в вужчому колі членів академії, в приміщенні академії.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ АКАДЕМІЇ НАУК УССР

З оповістки на передплату, опублікованої в ч. 284 „Радянської України", довідуємося, що Академія наук у Києві видає такі періодичні видання: „Вісник Академії наук УССР", „Доповіді Академії наук УРСР", „Геологічний журнал", „Ботанічний журнал", Мікробіологічний журнал", „Український біохемічний журнал", „Медичний журнал", „Автоматическая сварка", „Украинский математический журнал", „Украинский химический журнал". Як бачимо, частина цих видань має українські назви, а частина названа мовою „старшого брата". Очевидячки, українська мова до таких висот, як математичне зварювання та математика, ще не доросла. А втім, і оті українські назви не обов'язково означають, що в них містяться праці українською мовою. У большевиків такі трюки — звичайне явище.

ЦІКАВИЙ ДОКУМЕНТ ПРО Т. ШЕВЧЕНКА

У фондах Кам'янець-Подільського обласного архіву знайдено цікавий документ, що свідчить про незвичайну силу Шевченкової популярности в народі ще в рік його смерти. Це — повідомлення канівського „предводителя" (маршалка) дворянства київському губерніяльному „предводителеві" з 26 липня 1861 р. Розповідаючи про селянські заворушення після скасування кріпацтва, „предводитель" кладе це на рахунок Шевченкових творів, що, мовляв, підбурюють селян проти поміщиків. „Шевченкові твори „Гайдамаки" та „Тарасова ніч", написано в повідомленні, хоч і дозволені від цензури, але містять у собі розповіді, що дишуть невблаганною ненавистю до дворянства". Далі в повідомленні згадано чутку про те, що в могилі Т. Шевченка сховано свячені ножі для нищення панів". „Шевченкова могила, — пише ще канівський „предводитель", — це наче прапор, що гуртує людей і породжує ненависть до тутешнього дворянства". З огляду на все це „предводитель" просить губерніяльну владу захистити „спокій і безпеку дворянства".

ЩО СТАВЛЯТЬ У ХАРКІВСЬКОМУ ТЕАТРІ

Академічний український драматичний театр ім. Т. Шевченка поставив п'єсу П. Маляревського „Перед грозою", присвячену знаменним подіям революційного руху... в Росії", як про цю п'єсу написано в „Радянській Україні". Але для збалянсування тематики колектив цього театру (актори: В. Оглоблин, Д. Антонович, О. Сердюк і ін.) заходився готувати й українські п'єси — „Любов на світанні" Я. Галана, „Не називаючи прізвищ" В. Минка, „Вогні над Дніпром" Л. Дмитерка, а до шевченківських днів — „Назаря Стодолю". Тільки ж боясть перехилити репертуар в український бік примусила не забувати й про „Маскарад" М. Лермонтова, що його колектив має в своєму репертуарі.

ДОПОВІДЬ ПРОФ. П. КОВАЛЕВА

20 грудня 1952 року в нью-йоркському приміщенні НТШ проф. П. Ковалів зробив доповідь про староруську пам'ятку т. зв. „Молитовник кн. Володимира", що його зберігає тепер митрополит Иоан Теодорович у ЗДА. Свого часу проф. П. Ковалів надрукував був у нашому тижневику статтю про цю пам'ятку, а в тій статті подав свої ще неостаточні висновки. Тепер же він проаналізував пам'ятку докладніше і прийшов до висновку, що в даному разі маємо справу з копією давнішої пам'ятки, а цю копію можна датувати XIV віком. Усі дані пам'ятки свідчать, що цю копію написано в Новгороді.

ВИЙШЛА З ДРУКУ „ДЕРЖАВА СЛОВА" М. Ореста

Заходами прихильників творчости М. Ореста в грудні 1952 р. в Філадельфії вийшла з друку збірка його поезій „Держава слова". Ціна одного примірника — 1 дол. 50 ц. Тим часом розпочато збір паїв на видання „Антології французької поезії" (переклади М. Ореста). Один пай — 25 дол., на які припаде мінімум 30 примірників книги. Особи, що не мають змоги внести повний пай, можуть надіслати пів паю (12 дол. 50 ц.). Імена всіх учасників видання будуть відзначені в книзі. Закликаємо любителів поетичного мистецтва узяти участь у виданні.

Адреса: Friends of Orest, 1323 W. Eleanor St. Phila. 41, Pa.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
НЕДІЛЬНЕ ВИДАННЯ
Редагує Колегія

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0237 і BErgen 4-0807

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ
НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ"

На рік у ЗДА	$3.75
На пів року в ЗДА	$2.00
На рік у Канаді	$4.25
На пів року у Канаді	$2.25

Переплату надсилати на адресу:
"SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City 3, N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey Cty, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

З НАУКИ И ТЕХНІКИ

„ВИКЛАДАННЯ НОВОЇ КЛІТИННОЇ ТЕОРІЇ"

Під таким заголовком „Радянська Україна" надрукувала недавно коротку замітку про запровадження по всіх совєтських університетах, медичних, сільськогосподарських, зооветеринарних та педагогічних навчальних закладах нової клітинної теорії радянських учених (Лепешинська) про розвиток клітинних і позаклітинних форм живої речовини. Побачимо, як довго це потриває! Не виключене, що через деякий час зліквідують не тільки цю теорію, а й її творців! Особливо, як до цієї справи встряне сам „геніяльний" Сталін!

ПШЕНИЧНО-ПИРІЇНІ МІШАНЦІ НА ДІНЩИНІ

Цього року на зрошуваних землях Дінщини порядком широкого виробничого досвіду вперше засіяно гібридну пшеницю акад. Цицина. Цю пшеницю Цицин вивів, схрестивши звичайну озимку з багаторічним кореневищним пирієм. Ця пшениця відзначається, як пишуть совєтські газети, високою врожайністю, морозотривкістю, не легко вилягає під дощову пору і дає зерно добрих смакових якостей.

РОЗВАГА

ШАРАДА ч. 2 (п'ять пунктів)

... Із юних літ лишились мрії,
Оті нездійснені надії
Дитячих снів...
На спогадів жмутки, що тліють,
Святкові хвилі знов розсіють
Примерклі блиски сірих днів...

... Свята вечеря — скатерть біла...
Враз біля батька мати сіла,
А там — бабуня і сестра...
Гарячий борщ, часник до пари...
В бабуні впали окуляри,
Як на столі з'явилось два...
Аж дзвоник... Тут мене тримають...
Мерщій побігти не пускають,
Мовляв, ще ангел в хаті є...
А раз прошуся — Боже милий!
Молю, благаю що є сили...
„Пустіть — бо цілість він несе!"
По хвилі (чи ж забути змога?)
На пальцях — тихо, зосторога
Підходжу я до тих чічок...
... Баньки — цукерки і горішки...
Хоч полизати б всього трішки!)
А там — ще й море зірочок...
Раз-три — цю радість той лиш знає,
Хто ще дитинство пам'ятає,
Хто не забув дитячів снів,
У кого ще лишились мрії,
Оті нездійснені надії,
Останні блиски сірих днів...

Іванна Савицька

Розв'язка загадки-арабески ч. 2 (див. ч. 39 тиж.)

1. Лювр, 2. реферат, 3. теоретик, 4. Кандиба, 5. Антипко, 6. ондуляція, 7. як, 8. капо, 9. очайдушок, 10. кукурудза, 11. абсолют, 12. Труст, 13. тростина, 14. айва, 15. атмометер, 16. реверенда, 17. асбест, 18. туї, 19. іхневмон, 20. нава, 21. аспект, 22. том, 23. морфологія, 24. яр, 25. річ, 26. чорнозем, 27. бром (назад), 28. Барабаш, 29. шаман, 30. наборг, 31. „гем", 32. майник, 33. катода, 34. акварeля, 35. ясна, 36. артист, 37. валет (назад), 38. відпуст, 39. тринітротолуол, 40. лібретто, 41. Одра, 42. авдиція, 43. ля (назад), 44. лупул, 45. любисток, 46. кучма, 47. ар, 48. росомаха, 49. астма, 50. Адам, 51. М. К. (Микола Костомаров), 52. кривуха, 53. апаш, 54. шовкопрядка, 55. апостол. — Передплачуйте „Свободу"!

Розв'язка логогрифа ч. 12 (див. ч. 40 тижневика)

„А буря з вітрами все голосно вила,
Не видно довкола доріг,
Про волю повстанці у снах своїх мріли,
А ворог їх лютий стеріг".

Розв'язка годинникової загадки ч. 1 (див. ч. 41 тижневика)

1. оцет, 2. ціха, 3. тоґа, 4. Тель, 5. Тула, 6. Тана, 7. полк, 8. баль, 9. буля, 10. лама, 11. абат, 12. Яфет.

Розв'язка шахової ломиголовки ч. 3 (див. ч. 42 тижневика)

Свою Україну любіть,
Любіть її... во врем'я люте,
В останню, тяжкую мінуту
За неї Господа моліть.

ТРОХИ СМІХУ

Жінка одного адвоката нарікала, що її чоловік не хоче з нею ходити на прийняття, бо там люди замучують його всякими просьбами про правні поради. Вона говорила про це з лікарем і питалася його, чи він має такі самі клопоти.
— Кожного разу, коли тільки вийду між люди.
— Як даєте собі раду з такими нахабами?
— Як тільки хтось почне нарікати на якусь хворобу, я негайно пропоную: „Прошу роздягатися"!
І після того маю спокій.

Вона купує дороге хутро і звертається до продавниці:
— „Якщо моєму чоловікові не сподобається це хутро, то обіцяйте мені, що ви йому скажете, що ваша фірма не приймає назад проданого краму.

Один директор мав славу сальонового лева, але нова секретарка в його бюрі ніяк не хотіла прийняти запрошення свого шефа на вечерю. Та в день своїх іменин директор дуже здивувався, коли секретарка згодилася піти з ним на обід. Ще більше здивувався директор, коли його секретарка після обіду запросила його до свого мешкання „на іменинну чарку". Там вона попросила вибачити їй і пішла до другої кімнати вигідніше „передягтися". За хвилину вона просила його ввійти до цієї другої кімнати. Там здивування директора було ще більше, бо його привітав хор усіх його службовців побажанням „Довгого віку!"

— Як справа з вашим спанням?
— Не гірше, як було досі! Тепер я вже не можу спати навіть тоді, як будильник задзвонить.

Один наш промовець говорив довго і швидко і робив тільки короткі перерви на те, щоб попити води. Під час однієї з таких перерв один слухач нахилився до свого сусіди та й каже:
— Перший раз бачу, щоб вітряк крутився за допомогою води.

Один наш початківець спитався у Василя Стефаника, що треба робити, щоб досягти літературного успіху.
— Візьміть папір, перо і трохи чорнила та сідайте й пишіть те, що вам спадає на думку.
— То виходить, не так тяжко стати письменником?
— Та воно так, молодий друже, Але тяжко спадає на думку щось путнє...

— Ви хочете в нас працювати? Маєте якісь надзвичайні здібності?
— Так, — відповіла дівчина. — Вмію розв'язувати всякі загадки та хрестиківки.
— Нам треба, щоб робітниця була спритна під час праці.
— Я ж і робила це під час робітних годин.

Один американський університет запросив був відомого письменника Сінклера Луїса, щоб він промовив до тих студентів, які мали літературні амбіції. Письменник почав свою промову таким запитом:
— Хто з вас хотів би бути письменником?
Всі студенти піднесли руки вгору.
— Якщо так, то йдіть додому і негайно починайте писати! Письменник не може марнувати ні хвилини!

НАША ПОШТА

Як наші полемізують

У ч. 28 нашого тижневика ми писали з приводу еківока в наш бік редактора журналу „Київ": „За що ж до нас цей редактор причепився? Чим ми йому не догодили? А йому, бачте, не до смаку „бруд" у літературі, тобто вся повня життя (отже, не тільки „бруд", а й „квіти", якщо вони є), тобто все те, чим живе споконвіку справжнє мистецтво". Тепер цей редактор відгукнувся на ту нашу замітку (у ч. 5-6 свого журналу). Алеж яку еквілібристику пророби́в він із нашими думками! Він дав замітку під заголовком „Бруд — це повня життя", а в тій замітці приклинув нам те, що ніколи нам і не снилося. Він, попперше, зіґнорував наші лапки при слові „бруд", що означали в нас запозичення цього слова з його тексту (бо ми б воліли були тут ужити вислову „правда життьова"), а подруге — зовсім не згадав наших „квітів". Отак у нас полемізують!

БІБЛІОГРАФІЯ

Спиридон Черкасенко. Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів. Том І. Клюб Приятелів Української Книжки. Книжка 13. Видавець Іван Тиктор. Вінніпеґ, 1952, ст. 128. Обкладинка Мирона Левицького.

Наша Культура. Науково-популярний місячник української культури. Листопад 1952. Рік XV. Ч. 1 (178). Вінніпеґ, 1952, ст. 38.

Запісы Беларускага Інстытуту навукі і мастацтва. Рік І, ч. 2. Нью-Йорк, 1952, ст. 65 - 128.

Наше Життя. Рік IX, ч. 12. Грудень 1952. Видає Союз Українок Америки. Філадельфія, 1952, ст. 24.

Крила. Журнал молодих. Рік II. Ч. 6 (10). Листопад 1952. Нью-Йорк, 1952, ст. 32.

Світло. Католицький журнал для українського народу. Рік XV, ч. 20. Грудень 1952. Торонто - Канада. 1952, ст. 32.

Місіонар. Рік XXXVI, ч. 12. Лист за грудень 1952. Філядельфія, 1952, ст. 353 - 384.

Бюлетень. Спілки Визволення України. Рік І. Ч. 2. Листопад 1952. Мюнхен, 1952, ст. 16.

Кубанський Край. Кубанський культурно-освітній часопис. Рік II, ч. 4-5. Виходить раз на два місяці. Торонто, 1952, ст. 24.

Свобода. Орган послевоенных эмигрантов из СССР. Ч. 9. Ноябрь 1952. Мюнхен, 1952, ст. 24.

Oriente cristiano. Revista mensual unionista. Рік II, ч. 10. Жовтень 1952. Мадрід, 1952, ст. 8.

Вісті Товариства Українських інженерів в Америці. Рік III, ч .5 (27). Вересень - жовтень 1952. Нью-Йорк, 1952, ст. 73 - 88.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Повідомляємо, що дотеперішній редактор мистецької частини нашого тижневика С. Гординський від 1 січня цього 1953 року відходить з цього становища через перевантаження мистецькою працею. Він далі залишається співробітником тижневика й щоденника „Свобода".

Редакція.

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надсилані матеріяли мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на доброму папері і через два інтервали (інтерлінії), а як від руки, то зовсім виразним письмом.

Просимо авторів надсилати тільки недруковані твори та не надсилати рукописів одночасно до нас і до інших редакцій, бо це знецінює і наше, і ті інші видання!